

N:o 103.

Af friherre **G. J. De Geer**, om lönereglering för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet och föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt m. m.

I Riksdagens skrifvelse af den 19 maj 1875 uttalas den åsikten, att intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet i afseende på sina löner borde vara likställda med universitetens professorer. Som dessa senare numera genom 1902 års Riksdag fått sina löner reglerade, torde synnerligen goda skäl förefinnas för att samma åtgärd äfven med hänsyn till de förra om-sider och så snart som möjligt måtte vidtagas.

Också har kungl. vetenskapsakademien i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t af den 14 maj 1902 lämnat en utredning af frågan och förordat, att sagda intendenters beträffande aflöningsvillkor måtte jämnställas med de ordinarie professorerna vid rikets universitet. Då detta emellertid ännu ej skett, funno sig intendenterna föranledda att den 27 sistlidne september till Kungl. Maj:t ingå med nedan återgifna underdåniga ansökan i berörda syfte.

Såsom framgår af nedan bifogade protokollsutdrag, har kungl. vetenskapsakademien, till hvilken denna ansökan af Kungl. Maj:t remitterades, i sitt svar af den 12 sistlidne oktober betecknat densamma såsom synnerligen behjärtansvärd och lämnat den sitt varma förord samt därjämte i underdånighet hemställt om bifall till en här likaledes bifogad ansökan af den 10 sistlidne oktober från föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, hvilken alltid varit fullt likställd med intendenterna vid riksmuseet, att äfven ifrågakomma vid den sökta löneförbättringen.

De ofvan anförda handlingarna återgifvas här i afskrift:

»Till Konungen.

Den under de senare åren alltjämt fortgående stegringen af lefnads-kostnaderna har i hela landet, dock särskildt i hufvudstaden med dess höga hyror och ökade pris på lifsmedel på ett mycket kännbart sätt gjort sig gällande. Att under sådana förhållanden lönerna för ett stort antal ämbets- och tjänstemän icke längre äro tillräckliga har blifvit erkänt af såväl Eders Kungl. Maj:t som af Riksdagen, som — för att åtminstone temporärt lindra de svårigheter, som sålunda uppstått — under en följd af år, i afvaktan på en definitiv lönereglering, beviljat de s. k. dyrtids-tilläggen. Vid några institutioner är emellertid löneregleringen redan nu — delvis eller fullständigt — genomförd; vi vilja här endast i underdånighet därom erinra, att medan elementarlärarnes löner i samband med läroverkens omorganisation blefvo definitivt bestämda under riksdagen 1904, erhöilo de båda statsuniversitetens ordinarie professorer begärd löneförhöjning genom Riksdagens bifall till Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition 1902.

Redan länge har en löneförhöjning för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum varit af behovet synnerligen påkallad, och intendenterna skulle därför långt före detta vändt sig med underdånig framställning om löneförbättring till Eders Kungl. Maj:t, om icke den af kungl. vetenskapsakademien i underdånig skrifvelse af den 14 maj 1902 lämnade utredningen och framställningen då väckt förhoppning därom, att frågan skulle bringas till afgörande under närmaste framtid, utan vidare åtgärd från intendenternas sida. Då så emellertid ännu icke skett, och då det för dem, till trots för dyrtidstilläggen, blir allt svårare att reda sig med nuvarande löneförmåner, hvilka fastställdes 1876, våga vi härmed framlägga vår sak inför Eders Kungl. Maj:t, fullt öfvertygade därom, att Eders Kungl. Maj:t skall finna vår underdåniga hemställan om löneförhöjning med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Och vi våga så mycket mera hoppas, att Eders Kungl. Maj:t, oberoende af andra löneregleringsfrågor, skall taga vår underdåniga anhållan under ompröfning, som de löneförmåner, hvilka torde anses böra tillkomma intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum, väl redan på förhand kunna sägas vara gifna, hvarför någon vidare utredning beträffande desamma sålunda icke torde vara af nöden.

Kungl. vetenskapsakademien, under hvars öfverinseende museet är ställdt, har nämligen vid upprepade tillfällen betonat, att sagda löneförmåner enligt akademiens mening böra vara lika med dem, som äro gällande för de ordinarie professorerna vid universiteten i Uppsala och Lund, och samma uppfattning har äfven af Riksdagen blifvit uttalad.

I sin underdåniga skrifvelse af den 12 november 1873 yttrar sig sålunda akademien: »Hvad akademien, när hon går att besätta en af dessa befattningar, måste framförallt söka är: vetenskapliga insikter i det ämne, som föreligger, förvärfvade under en oftast lång och nästan alltid lönlös studietid, och tillika den vetenskapliga bildning, som yttrar sig i sådan förmåga af själfständig forskning, som vunnit eller låter förvänta ett aktadt namn.

»När akademien åt den hon därtill utsett anförtror värden om en afdelning af museum, räknar hon på hans kunskaper att kunna så riktigt som möjligt bestämma och ordna så mycket af de efter hand allt talrikare föremålen han möjligen kan medhinna, på hans sinne för det vetenskapliga och därjämte i det yttre värdiga i deras uppställning, på hans omdöme däri, att museets tillväxt, såvidt på honom beror, sker med sådant urval, som föreskrifves af vetenskapens utveckling; och hon förlitar sig på, att äfven den tilltagande mängden af föremål, som utgöra förråden, åt framtiden bevaras i godt skick och med en vaksamhet, hvilken vid flera af museets afdelningar fordrar ett icke ringa mekaniskt arbete. Akademien tillförser sig, att intendenten skall åt vetenskapen tillgodogöra en del af det omfattande material, han har under händer, medan å en annan sida vetenskapens idkare, i synnerhet de yngre, af honom med skäl förvänta ledning vid deras arbeten, för hvilka han äger att på sitt ansvar förelägga dem behöfligt material. Det tillhör honom dessutom att äga den skickligheten att i en för en bildad allmänhet lämpad stil framställa vetenskapens resultat, och sådana insikter i vissa delar af den allmänna ekonomien, som påkallas, när akademien på Eders Kungl. Maj:ts befallning eller på anmodan af ämbetsverken har att därom afgifva sin mening. En hvar, som erinrar sig riksmusei omfattning ett par årtionden tillbaka, och den långa raden af svenska vetenskapliga expeditioner, hvilkas frukter det emottagit, som iakttager vetenskaplighetens äfven inom vårt land tilltagande spridning och lifaktighet, forskningens alltjämt stigande anspråk och alla angelägenheters höjda fordringar, finner också, att de åligganden, som akademien tillåtit sig här antyda, nu äro andra än de förr varit.

»När akademien uppdragit denna teckning af de tjänster, om hvilka här är fråga, har det skett allenast i syfte att antyda den art af befattningar, med hvilka de synas akademien närmast jämförliga. Det är enligt akademiens förmenande, vid sidan af professorstjänsterna vid rikets universiteter de med skäl kunna ställas. Det är sant, att föreläsningar och examina under en god del af året taga universitetslärares tid och krafter i anspråk och att vissa af dem tillika hafva samlingar eller andra institutioner att vårda. Men akademien vågar anse, att dessa åligganden

uppvägas af de ständigt fortfarande, som tillhöra ett stort, oupphörligt växande museum. Med universitetens professorstjänster, och i synnerhet dem, som hafva till ämne naturhistoriens olika grenar, hvilkas beröring med statslifvet är så ringa, hafva ock intendenternas tjänster den likhet, att någon befordran till högre, bättre lönade ämbeten på deras bana knappast står att finna, och det med allt ringare sannolikhet, i samma mån tjänstens innehafvare af en starkare kallelse är fästad vid sin vetenskap. Men däremot torde, just med afseende på den fråga, som här föreligger, någon skiljaktighet kunna skönjas däri, att musei intendent, bosatta i hufvudstaden, hafva att möta högre lefnadskostnader, hvilka äfven därigenom efter hand förhöjas, att mångfaldigade kommunikationer och det stigande anseende, som museum förvärfvar, från främmande land tillföra dem med hvarje år talrikare vetenskapliga gäster.»

Samma uppfattning om intendenternas likställighet med universitetsprofessorerna betonas ytterligare i akademins underdåniga skrifvelse af den 10 november 1875, i hvilken akademien i underdånighet föreslår, att intendenternas löner måtte bestämmas till samma belopp och enligt enahanda grunder, som äro eller komma att blifva gällande för universitetsprofessorernas löner, och i sin underdåniga skrifvelse af den 14 maj 1902 hemställer akademien likaledes, att intendenterna måtte erhålla »samma löne- och pensionsförmåner, som vid 1902 års riksdag beviljats de ordinarie professorerna vid universiteten i Uppsala och Lund».

Riksdagen har å sin sida i sin underdåniga skrifvelse af den 19 maj 1875 angående regleringen af riksstatens åttonde hufvudtitel äfven gjort anmälan därom, att den, i sammanhang med frågan om dyrtidstillägg, hade till behandling förehaft ett inom Riksdagen väckt förslag, att lönerna för riksmuseets intendent måtte höjas till lika belopp med dem, som komme att bestämmas för universitetens professorer, och uttalade Riksdagen därvid den åsikten, att ifrågavarande tjänstemän onekligen borde vara likställda. Vi våga i underdånighet uttrycka vår förhoppning, att denna uppfattning äfven delas af Eders Kungl. Maj:t.

Under de mer än 30 år, som förflutit sedan akademins ofvan citerade utlåtande af 1873 afgafs, har vetenskapens och riksmuseets utveckling fortskridit ännu hastigare än man då kunnat ana, hvarför de kraf, som ställas på intendenterna, blifvit i samma mån större, liksom det ej må förbigås, att deras tid numera i vida högre grad än förr tages i anspråk för besvarande af till kungl. vetenskapsakademien inkomna nådiga remisser eller för andra vetenskapliga uppdrag och utredningar, för hvilka de i regel icke erhålla någon som helst ersättning.

Det torde i själfva verket vara få lefnadsbanor, som erbjuda sämre

tillfällen till biförtjänst än den vetenskapliga med naturalhistoria till föremål, om ock sådana icke helt och hållet saknas. Det litterära, populärt vetenskapliga arbetet på ifrågavarande område i ett land med så ringa folkmängd som vårt lämnar i de flesta fall en så obetydlig ekonomisk behållning, att den sällan torde motsvara den på arbetet nedlagda mödan. Och det torde dessutom ligga i statens eget intresse, att afsedda tjänstemäns löner äro så pass förmånliga, att de icke nödgas att söka en dylik biförtjänst, utan odeladt kunna ägna sig åt sitt kall och därigenom åstadkomma största möjliga arbetsprodukt, liksom de själfva för visso intet högre önska.

När kungl. vetenskapsakademien i sina anförda underdåniga skrivelser hemställer, att intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet med hänsyn till löneförmånerna borde likställas med de ordinarie professorerna vid universitetet och därvid föreslår samma löner som för dessa, är visserligen likställigheten strängt taget icke uppnådd, när ju lefnadskostnaderna i hufvudstaden äro afsevärdt dyrare än i landsortsstäderna. Då det emellertid är möjligt, att detta i framtiden kommer att ändras, hafva vi ej ansett oss böra taga hänsyn därtill, utan instämma för vår del i akademiens underdåniga förslag.

I fråga om aflöning för intendenten för naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater och fossila växter, utgår denna för närvarande från tionde hufvudtiteln, men då Riksdagen 1884, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition och kungl. vetenskapsakademiens underdåniga skrivelser af den 13 september 1882 och den 12 september 1883, vid beviljande af en personlig lön för professor A. G. Nathorst beslöt, att densamma skulle af honom uppbäras med enahanda belopp, som utgår till riksmuseets öfriga intender, anse vi det själfklart, att så fortfarande bör äga rum, hvarför vi i underdånighet anhålla, att samma löne- och pensionsförmåner, som ifrågasatts för dessa intender, äfven må komma professor A. G. Nathorst till del.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt få vi följaktligen, i full öfverensstämmelse med kungl. vetenskapsakademiens underdåniga hemställan af den 14 maj 1902, i underdånighet anhålla, att Eders Maj:t i nådig proposition till stundande Riksdag ville hemställa,

att intendenternas vid naturhistoriska riksmuseet löne- och pensionsförmåner måtte blifva lika med dem, som vid 1902 års riksdag beviljades för de ordinarie professorerna vid rikets universitet, eller 6,000 kronor med ett ålderstillägg å lönen af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring och med ett andra dylikt tillägg af 500 kronor efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring, hvarvid 2,000 kronor af aflöningen skulle

utgöra tjänstgöringspenningar och återstoden skulle anses såsom lön med rätt för nuvarande tjänsteinnehafvare att tillgodoräkna sig den tjänstgöring såsom intendent, hvilken infallit före dessa bestämmelsers trädande i tillämpning; samt

att samma löne- och pensionsförmåner äfven måtte tillerkännas professor A. G. Nathorst, hvars lön är personlig och för närvarande utgår från tionde hufvudtiteln.

Stockholm den 27 september 1904.

Underdånigst

A. G. Nathorst.

Hj. Théel.

G. Holm.

Hj. Sjögren.

Y. Sjöstedt.

Hj. Stolpe,

Einar Lönnberg.

genom A. G. Nathorst
enligt fullmakt.

Till kungl. vetenskapsakademien.

Som jag blifvit upplyst därom, att intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum hos Kungl. Maj:t i underdånighet anhållit att i afseende på löneförhållandena blifva likställda med professorerna vid rikets universitet och komma i åtnjutande af samma löneförmåner, som af Riksdagen 1902 tillerkänts dessa, samt att deras underdåniga skrifvelse i ämnet remitterats till kungl. vetenskapsakademien för yttrandes afgifvande, tillåter jag mig härmed i egenskap af innehafvare af föreståndarebefattningen för statens meteorologiska centralanstalt vördsamt hemställa, att kungl. akademien vid afgifvandet af dess underdåniga svar å nämnda remiss och under förutsättning, att intendenternas anhållan af kungl. akademien tillstyrkes, ville framhålla, att föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, som är fullt likställd med intendenterna för naturhistoriska riksmuseum, äfven måtte ifrågakomma vid den ifrågasatta löneförbättringen.

Stockholm den 10 oktober 1904.

H. E. Hamberg.

Utdrag ur kungl. vetenskapsakademiens underdåniga skrifvelse af den 12 oktober 1904 såsom svar på Kungl. Maj:ts remiss angående intendenternas vid naturhistoriska riksmuseet underdåniga anhållan om löneförhöjning.

Då akademien redan flere gånger och senast i sin underdåniga skrifvelse af den 14 maj 1902 uttalat såsom sin åsikt, att det naturhistoriska riksmuseets intendenters böra med afseende på aflöningsvillkor jämnställas med de ordinarie professorerna vid våra universitet och då dessa professorer redan erhållit äskad löneförbättring, finner akademien den af riksmuseets intendenters gjorda framställningen synnerligen behjärtansvärd och anhåller att lifligt få förorda densamma.

Med åberopande af bifogade skrifvelse från föreståndaren för den meteorologiska centralanstalten vill akademien därjämte i underdånighet hemställa, att denna anstalts föreståndare, som från första början varit jämnställd med riksmuseets intendenters och åtnjutit samma löne- och pensionsförmåner som dessa, äfven måtte inbegripas i den nådiga proposition om löneförbättring för riksmuseets intendenters, som kan komma att för nästinstundande Riksdag framläggas.»

Som i innevarande års statsverksproposition frågan icke blifvit upptagen, men den dels ej utan verklig olägenhet längre kan uppskjutas, dels synes vara så begränsad och genom sin föregående behandling så tillfredsställande utredd, att den äfven på förslag af en enskild motionär samt utan afvaktan på den allmänna löneordningen af Riksdagen bör kunna afgöras, har jag såsom ledamot af kungl. vetenskapsakademien ansett mig böra framlägga densamma inför Riksdagen.

För den, som haft tillfälle att närmare följa verksamheten vid akademien och som lärt känna de omfattande och viktiga åligganden, hvilka tillkomma intendenterna vid riksmuseet och föreståndaren för den meteorologiska centralanstalten, är det nämligen uppenbart, att deras aflönningar sedan lång tid varit alldeles otillräckliga.

Härvid må särskildt erinras dels därom, att det är inemot 30 år, sedan ifrågakvarande lönebelopp fastställdes, och att sedan dess ej blott

samlingarna och museiarbetet i hög grad blifvit ökade, utan också lefnadskostnaderna särskildt inom hufvudstaden högst betydligt tillvuxit.

Vidare har under denna tid antalet från Kungl. Maj:t och ämbetsverken till akademien remitterade ärenden alltmera ökats, och det ofta både maktpåliggande och tidsödande arbetet med hithörande utredningar och utlåtanden, för hvilka särskild ersättning ej plägar ifrågasättas, har gifvetvis i stor utsträckning öfverlåtits åt intendenterna.

Obestriddigen är det därför af stor vikt, att dessa möjligast ostörda af ekonomiska bekymmer och svårigheter vederbörligen kunna ägna hela sin arbetskraft åt de viktiga uppgifter, som krävas af deras tjänst, och ej tvingas att offra mycket af sin tid på sträfvanden att förskaffa sig biförtjänster.

För att till dessa framskjutna vetenskapliga befattningar kunna erhålla fullt kompetenta och framstående vetenskapsmän, är det vidare oundgängligt, att deras aflöning göres åtminstone lika med den, som blifvit fastställd för universitetens ordinarie professorer. På grund af de dyra lefnadskostnaderna i Stockholm har det nämligen, för att anföra ett exempel, visat sig, att en med 4,500 kronor aflönad extra ordinarie professorsbefattning vid ett af statsuniversiteterna ansetts förmånligare än en med 5,000 kronor aflönad intendentsplats vid riksmuseum; och under sådana förhållanden är det svårigen möjligt att för ifrågavarande befattningar kunna förvärfva så framstående förmågor, som för dessa platser är erforderligt.

Vikten af att detta missförhållande så snart som möjligt afhjälpes ökas däraf, att för närvarande två af intendentsbefattningarna äro vakanta, och att riksmuseum snart kommer att stå inför sin stora flyttnings- och nybyggnadsfråga, hvars ändamålsenliga genomförande kommer att ställa de största anspråk på intendenternas duglighet.

På grund af det ofvan anförda får jag därför hemställa, det Riksdagen ville besluta:

att löne- och pensionsförmåner för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet och för föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt måtte blifva lika med dem, som vid 1902 års riksdag beviljades de ordinarie professorerna vid rikets universitet eller 6,000 kronor med ett ålderstillägg å lönen af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring och med ett andra dylikt tillägg af 500 kronor efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring, hvarvid 2,000 kronor af aflöningen skulle utgöra tjänstgöringspenningar och åter-

stoden skulle anses såsom lön, med rätt för nuvarande tjänstinnehafvare att tillgodoräkna sig den tjänstgöring såsom intendent eller föreståndare för den meteorologiska centralanstalten, hvilken infallit före dessa bestämmelsers trädande i tillämpning; samt

att samma löne- och pensionsförmåner äfven måtte tillerkännas professor A. G. Nathorst, hvars lön är personlig och för närvarande utgår från tionde hufvudtiteln.

Stockholm den 27 januari 1905.

Gerard De Geer.

I motionen instämmer

Th. Nordström.

Bilaga.

Förteckning öfver intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum.

Professor A. G. Nathorst	anställd	1885
» Hj. Théel	»	1892
» G. Holm	»	1901
» Hj. Sjögren	»	1901
» Y. Sjöstedt	»	1902
» E. Lönnberg	»	1904.

Intendentsbefattningarna för de botaniska och etnografiska ¹⁾ afdelningarna äro för närvarande vakanta.

Af intendenterna åtnjuta sålunda endast professorerna Nathorst och Théel ålderstillägg och uppbära följaktligen hvardera:

Lön	4,000	kronor
Tjänstgöringspenningar	1,000	»
Två ålderstillägg à 500 kronor	1,000	»
	<u>Summa</u>	6,000 kronor.

De öfriga uppbära hvardera:

Lön	4,000	kronor
Tjänstgöringspenningar	1,000	»
	<u>Summa</u>	5,000 kronor.

Föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, professor H. E. Hamberg är anställd 1902 och uppbär sålunda samma belopp som de sistnämnda.

¹⁾ I följd af professor Hj. Stolpes nyligen timade frånfälle.